

Ilona Gumowska-Grochot
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
ORCID 0000-0002-9229-0329

Opis patentowy – gatunek tekstu użytkowego między stylem urzędowym a naukowym

Opisy patentowe dla wynalazców stanowią podstawowe i najważniejsze źródło wiedzy o stanie techniki. Małgorzata Gajos, autorka monografii pt. *Opis patentowy jako źródło informacji*, stwierdza:

Opisy patentowe należą do podstawowych źródeł informacji naukowo-technicznej, a nawet stanowią źródło, któremu zarówno teoretycy, jak i użytkownicy tej informacji przypisują największe znaczenie. W literaturze patentowej często spotyka się opinie [...], że opis patentowy jest najważniejszą i najaktualniejszą, a często jedyną publikacją dotyczącą nowego rozwiązania technicznego. Opisy patentowe są nośnikiem informacji o charakterze technicznym, prawnym, ekonomicznym, socjologicznym, organizacyjnym, a także tzw. informacji osobopoznawczej (o twórcach innowacji) (Gajos 2000: 13).

Dla językoznawcy opis patentowy może być cennym zasobem wiedzy o języku urzędowym i prawnym, a także naukowym, specjalistycznym i technicznym. Celem artykułu jest więc wstępna analiza i charakterystyka najważniejszych cech tego słabo rozpoznanego na gruncie lingwistyki gatunku.

Jako tekst o bardzo wysokim stopniu standaryzacji, ściśle zależnej od obowiązujących przepisów prawa, a także wyrazistej segmentacji dokumentu, opis patentowy jest świadectwem nadrzędnych zasad stylu urzędowego (por. Malinowska 2001: 43-61, 2004, 2009; Wojtak 1993: 147-162). Jednak ze względu na poznawczy charakter jego zasadniczych części, za które

uznaje się opis wynalazku oraz zastrzeżenia patentowe, realizowane są w nim zasady stylu naukowego. Maria Wojtak w przypadku tego typu wypowiedzi, które „funkcjonują prymarnie poza literaturą, służąc określonym celom praktycznym” (Wojtak 2004–2005: 157, por. także Wojtak 2019: 239), postulo-
wała wyodrębnienie stylu tekstów użytkowych (por. np. Wojtak 1990, 2004). Autorka, zestawiając gatunki urzędowe z innymi typami piśmiennictwa użytkowego, zauważyła, że na poziomie wzorca normatywnego zachowują one „względną jednolitość” i „eksponują swe osobliwości”, zaś na poziomie wykonania „zbliżają się do innych gatunków użytkowych, a styl zyskuje znamiona synkretycznego czy też hybrydalnego, zwłaszcza w zakresie genezy użytych środków” (Wojtak 2004: 140).

Podstawę materiałową badania stanowią dwadzieścia trzy przykładowe opisy patentowe wybrane z zasobu dostępnego w internetowej wyszukiwarce Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej¹ i oznaczone numerem patentu. Najważniejszym kryterium ich doboru była zgodność z przepisami obowiązującej ustawy *Prawo własności przemysłowej* z 30 czerwca 2000 r. (w skrócie – pwp)². Pozyskano więc wybrane opisy patentowe, z których najstarszy opublikowano w 2006 r., a najnowszy w 2024 r.

Styl urzędowy a styl naukowy

W przypadku opisu patentowego mamy do czynienia z użytkowym gatunkiem pogranicznym, z tekstem nietypowym zarówno pod względem sytuacji nadawczo-odbiorczej, struktury i segmentacji, jak i realizowanych w nim wartości stylu urzędowego i naukowego zarazem oraz stylistycznych wykładników językowych i pozajęzykowych. Z tego powodu przypomnieć należy najważniejsze teoretyczne ustalenia dotyczące stylu urzędowego i naukowego, które stanowią tło analizy.

Styl urzędowy i naukowy, najogólniej rzecz ujmując, zalicza się do odmian funkcjonalnych języka ogólnego. Charakteryzują się one swoistymi wykładnikami językowymi oraz specyficznymi parametrami pragmatycznymi, do których zaliczyć można m.in. odmienny stosunek nadawcy i odbiorcy czy intencję komunikującego.

¹ Źródło: <https://ewyszukiwarka.pue.uprp.gov.pl/search/simple-search> (dostęp 13.10.2024).

² Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. *Prawo własności przemysłowej* (Dz.U. z 2023 r. poz. 1170), źródło: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20010490508/U/D20010508Lj.pdf>, (dostęp 13.10.2024). Źródłem przepisów wykonawczych dotyczących przygotowania opisów patentowych jest Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2001 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych.

Styl urzędowy nazywany jest także stylem urzędowo-kancelaryjnym (H. Kurkowska, S. Skorupka), językiem urzędowym (A. Wilkoń), stylem urzędowo-prawnym (J. Bartmiński), czy stylem administracyjnym (S. Gajda). Jak pisała Ewa Malinowska, jego główna funkcja społeczna polega na tym, że „reguluje zachowania społeczne oraz modeluje sytuacje prawne” (Malinowska 2013: 270). Jest to odmiana zróżnicowana wewnętrznie, między innymi ze względów na pragmatyczne aspekty gatunków urzędowych. Dlatego też badacze wskazują na podtypy odmiany lub stylu urzędowego, tj. np. styl urzędowo-kancelaryjny oraz styl urzędowo-prawny (Wojtak 1993: 147), czy język prawny (pododmiana urzędowo-prawna), kancelaryjny (pododmiana kancelaryjno-dokumentacyjna) i retoryczny (pododmiana urzędowo-retoryczna) (Malinowska 2009: 60, 2013: 272). Stanisław Gajda wskazywał na istnienie całej „rodziny języków sfery administracyjno-prawnej”, zróżnicowanej wewnętrznie na podjęzyki, z centralnym językiem prawnym, językami okołoprawnymi (m.in. językiem prawniczym, językiem praktyki orzeczniczej i pozaorzeczniczej oraz prawoznawstwa) i językiem administracyjnym (urzędowym) (Gajda 2004: 27).

W literaturze przedmiotu zgodnie wskazuje się na najistotniejsze cechy stylu urzędowego: dyrektywność, bezosobowość, precyzję wypowiedzi, standaryzację tekstu (por. np. Malinowska 2001, 2004, 2009; Wojtak 1993: 147). Aleksander Wilkoń za jego znamienne cechy uznał „tendencję do terminologicznego odcięcia się od ogólnej odmiany potocznej”, częstą redundancję oraz skłonność do wprowadzania elementów języka naukowego (Wilkoń 1987: 71–72). E. Malinowska w monografii poświęconej wypowiedziom administracyjnym wyróżniła dwie ich grupy ze względu na kategorię nadawcy: wypowiedzi administrujących i wypowiedzi administrowanych, które konstytuują styl prawnoadministracyjny. Ze względu na kategorię odbiorcy wyodrębniła zaś: wypowiedzi zindywidualizowane (personalne) oraz wypowiedzi niezindywidualizowane (apersonalne). W repertuarze wypowiedzi administracyjnych autorka dostrzega także odrębny styl kancelaryjny (Malinowska 2001: 161–162).

W ujęciu semiotyczno-kulturowym styl urzędowy Jerzy Bartmiński i Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska scharakteryzowali następująco:

projektuje i zakłada „modelowe sytuacje prawne”, odnosi się do rzeczywistości idealnej, postulowanej. Zakłada racjonalność zachowań ludzkich, niejako wymusza ją. Przyjmuje bezosobowy punkt widzenia (M. Wojtak). Jego celem (intencją) jest realizacja pewnych społecznie ustalonych reguł i praw. Rządzi się zasadą skuteczności i instrumentalności, wprowadza wyrażenia abstrakcyjne, by osiągnąć precyzję (F. Miko). W sferze eksponentów tekstowych preferuje swoiste formuły leksykalne i schematy składniowe oraz tekstowe (Bartmiński, Niebrzegowska-Bartmińska 2009: 119).

Styl naukowy wiąże się ściśle z poznawczą i komunikacyjną działalnością człowieka jako podmiotu zdobywającego wiedzę. Wskazuje się na jego duże wewnętrzne zróżnicowanie głównie na podstawie odrębnej terminologii charakterystycznej dla każdej dyscypliny. Jednak, jak stwierdzają autorzy *Tekstologii* (Bartmiński, Niebrzegowska-Bartmińska 2009: 120), o tożsamości stylu decydują jego wartości, co pozwala mówić o spójności stylu naukowego ponad podziałem na specjalności naukowe.

Opisując styl naukowy w perspektywie semiotyczno-kulturowej, lubelscy badacze przyjęli za jego podstawę założenie obiektywnego istnienia świata, jego empirycznej poznawalności na drodze myślenia przyczynowo-skutkowego. Typ racjonalności charakterystyczny dla stylu naukowego bazuje na logiczności wnioskowania, a przyjmowany punkt widzenia opiera się na obiektywizmie. Dominujące zasady stylistyczne wskazane przez autorów w tym przypadku to abstrakcyjność i ścisłość, pozwalające uogólniać i weryfikować twierdzenia pod względem ich prawdziwości. Wśród wykładników stylu szczególną funkcję pełnią terminy tworzące system pojęciowy nauki. Struktura tekstów naukowych jest charakterystyczna, uwzględnia bowiem, poza tytułem, hierarchiczny podział tekstu głównego oraz współistnienie tekstu pobocznego (Bartmiński, Niebrzegowska-Bartmińska 2009: 120).

Zdaniem S. Gajdy, wybitnego teoretyka stylu, znawcy w szczególności stylu naukowego, nadrzędne są w nim wartości poznawcze oparte na prawdzie, a także wartości heurystyczne, zmierzające do ujawniania nowych informacji i faktów (Gajda 1993: 174–175). Z nich wynikają zasady stylistyczne szczególnie ważne dla tekstów naukowych: ścisłość, racjonalność, abstrakcyjność i dążenie do obiektywizmu (Gajda 1993: 174) oraz logika w uogólnianiu i wnioskowaniu (Gajda 1993: 183).

Jak podkreślał badacz, wśród wykładników stylu naukowego najważniejsze miejsce zajmują terminy pełniące „funkcję znaku pojęcia fachowego, naukowego i technicznego”. Przypisuje im się ścisłość znaczenia (od bardzo dużej dla terminów technicznych i dedukcyjno-logicznych, po niewielką dla wieloznacznych terminów używanych w różnych koncepcjach poznawczych) oraz systemowość i ograniczoność polegającą na odnoszeniu się do sfery naukowo-technicznej (Gajda 1993: 175).

Poza terminami w stylu naukowym obserwujemy nagromadzenie leksyki ogólnonaukowej, książkowej, a także leksyki ogólnej w dużym stopniu abstrakcyjnej. Inne wykładniki to licznie wprowadzane do tekstu środki spójności (por. Gajda 1982: 128–139) oraz wyrażenia metatekstowe i modalne (Gajda 1993: 178). W składni przeważają konstrukcje hipotaktyczne, specyficzne są zdania długie z „rozerwaniem składniowym” powiązanych części (Gajda 1993: 179).

Strukturze tematycznej tekstu naukowego odpowiada jego architektonika, na którą składają się „mniej lub bardziej zamknięte strukturalnie

i semantycznie fizyczne części tekstu”, decydujące o jego rozczłonkowaniu: poziomym (wypowiedzenie – akapit – paragraf – podrozdział – rozdział – część – tom – tekst) i pionowym (tekst podstawowy i tekst poboczny, a więc dygresje, uwagi, ekskursy, cytacje, przypisy i odsyłacze bibliograficzne, materiał ilustracyjny) (Gajda 1982: 152–157).

Wewnętrzne zróżnicowanie stylu naukowego – zdaniem S. Gajdy – dotyczy przede wszystkim typu relacji pomiędzy nadawcą a odbiorcą. To kryterium pozwoliło autorowi wyodrębnić cztery odmiany stylu: (a) teoretycznonaukową, (b) dydaktycznonaukową, (c) popularnonaukową, (d) praktycznonaukową, „używaną w sferze zastosowań nauki (technika)” (Gajda 1993: 181, por. także Gajda 1982: 101).

„Patent” w systematyce gatunków naukowych Stanisława Gajdy

Przykładem tekstu typowego dla ostatniej ze wskazanych przez S. Gajdę odmian jest właśnie patent³/opis patentowy, na co uwagę autor zwrócił, pisząc: „W odmianie praktycznonaukowej (technicznej) odpowiednik artykułu jest sformalizowany patent [...]” (Gajda 1993: 180). Wcześniej, w monografii poświęconej stylistycznym badaniom języka naukowego (Gajda 1982), a ściślej w kończącej opracowanie typologicznej klasyfikacji gatunków naukowych, badacz scharakteryzował patent ze względu na cechy pól strukturalnych. W dwunastu uwzględnionych kategoriach autor przypisał mu następujące parametry: (1) charakter treści: dane, dane i informacja; (2) pełność ujęcia: skrócone; (3) rozczłonkowanie: poziome – średnie, brak rozczłonkowania pionowego; (4) forma podawcza: opis; (5) rozmiar: od małego do średniego; (6) skonwencjonalizowanie ujęcia i przedstawienia: duże; (7) brak ciągłości; (8) stosowane kody: praktyczny kod języka naturalnego, kod ikoniczny, formalny i parajęzykowy; kod pojęciowy – niepełny, uproszczony; (9) syntaktyka tekstu: prymarność; (10) funkcja: informacyjna, praktyczna; (11) stosunek nadawca – odbiorca i sytuacja nadawczo-odbiorcza: monolog, piśmienność, partnerskość, bezpośredniość, oficjalność, formalność, nierównoczesność nadawania i odbioru; (12) komunikanci: (12a) nadawca implicytny: indywidualny/grupowy/institutionalny; odbiorca implicytny: zbiorowy – średnia grupa lub instytucja/nieprzeliczalna; sposób uobecnienia nadawcy eksplicytnego: 1 os. l.p/1. os. l.mn./bezosobowy; sposób uosobienia odbiorcy eksplicytnego: bezosobowy; (12b) rola komunikacyjna związana

³ S. Gajda używał nazwy gatunkowej *patent*, jednak nie precyzował, czy obejmuje ona całość dokumentu nazywanego *opisem patentowym*, czy tylko jego część – *opis wynalazku*.

z funkcją: implicytny nadawca – mistrz, implicytny odbiorca – praktyk, oraz rola komunikacyjna związana z przedmiotem i ujęciem: eksplicytny nadawca: informator/instruktor/deskrypter (Gajda 1982: 176–177, nienumerowana wkładka z tabelą 3.6).

Czym jest i jaki powinien być opis patentowy?

Z treści artykułu 54 ustawy pwp wynika, że *opis patentowy* stanowi część składową *dokumentu patentowego* wydawanego przez Urząd Patentowy RP w celu stwierdzenia udzielenia *patentu*, a więc „prawa wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy na obszarze danego państwa”⁴. W tym akcie prawnym czytamy, że opis patentowy obejmuje: opis wynalazku, zastrzeżenia patentowe oraz rysunki⁵. Po udzieleniu patentu opis patentowy jest publikowany w „Wiadomościach Urzędu Patentowego”.

Ostateczna wersja opisu patentowego redagowana jest na podstawie dokumentacji zgłoszeniowej, w której skład wchodzi: podanie, opis wynalazku, zastrzeżenia patentowe, skrót opisu oraz rysunki (jeśli są istotne). Ustawodawca nałożył na wynalazców ubiegających się o ochronę patentową obowiązek ścisłego dostosowania dokumentów do wymogów formalnych przewidzianych prawem, co ma gwarantować precyzyjne wyznaczenie zakresu uzyskanej ochrony. Aby usystematyzować wiedzę na temat tych wymogów i ułatwić wnioskującym udział w procedurze nadania patentu, Urząd Patentowy RP co kilka lat publikuje *Poradnik wynalazcy. Procedury zgłoszeniowe w systemie krajowym, europejskim i międzynarodowym* (wydanie I – 2006, wydanie najnowsze – 2023). Jest to rodzaj obszernego komentarza do przepisów prawa patentowego, a zarazem zbiór norm dotyczących przygotowania dokumentacji zgłoszeniowej. Dla językoznawcy stanowi on bogate i cenne źródło wiedzy o formalnych wymogach i finalnym kształcie opisu patentowego, a w rezultacie o wartościach stylu oraz jego językowych i pozajęzykowych eksponentach.

Wymogi opisane w *Poradniku wynalazcy* (w skrócie – PW) są niezwykle ścisłe i precyzyjne. Dotyczą nie tylko danych wnioskodawcy i informacji o zgłaszanym wynalazku czy struktury dokumentów, ale również takich poligraficznych i edytorskich aspektów jak np. jakość papieru czy parametry gwarantujące wysoką jakość reprodukcji.

⁴ Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, słownik terminów, źródło: <https://uprp.gov.pl/pl/slownik-terminow?nazwa=Patent> (dostęp 13.10.2024).

⁵ Rysunki stanowią nieobowiązkową część opisu patentowego. Są wprowadzane, jeśli uznaje się je za niezbędne do zrozumienia istoty wynalazku.

Wśród wymagań tych odnajdziemy także wiele uwag dotyczących aspektów językowych dokumentu, zwłaszcza słownictwa, którego należy unikać, stosowania stałych formuł wyrazowych, sposobów redagowania tytułu wynalazku i zastrzeżeń patentowych, ich formy gramatycznej, a także wprowadzania oznaczeń na rysunkach czy sposobów „upraszczania formy redakcyjnej” tekstu.

Lektura *Poradnika wynalazcy* jest pożyteczna w kontekście analizy stylistycznej opisu patentowego również dlatego, że przedstawiono w nim *expressis verbis* zasady stylistyczne, których przestrzegania wymaga podmiot decydujący o przyznaniu lub nieprzyznaniu prawa ochronnego, a więc Urząd Patentowy RP. Zasady stylistyczne wskazywane w tekście poradnika wielokrotnie to: **jasność**, **jednoznaczność** (precyzyjność) i **zwięźłość**, np.:

Opis wynalazku powinien być zredagowany w formie jasnej i prostej oraz powinno się unikać żargonu technicznego (PW 2023: 31).

Tytuł wynalazku powinien precyzyjnie i zwięźle określać przedmiot wynalazku (zasada zwięźłości) oraz jego techniczne przeznaczenie. W tytule nie należy używać żadnego rodzaju wyszukanych nazw (PW 2023: 32).

[...] opis powinien być zredagowany w formie zwięzłej. Opis stanu techniki nie powinien mieć charakteru dysertacji (PW 2023: 35).

Zastrzeżenia patentowe powinny jednoznacznie określać przedmiot żądanej ochrony przez podanie jego cech technicznych w formie jasnej i zwięzłej. [...] Każde zastrzeżenie patentowe powinno być ujęte w jednym zdaniu sformułowanym jasno i zwięźle (PW 2023: 40–41).

Za nieprzestrzeganie zasad stylistycznych i wymogów formalnych tworzenia dokumentacji zgłoszeniowej ustawodawca przewidział sankcje⁶:

Należy mieć na uwadze, że jeżeli zastrzeżenia nie określają przedmiotu żądanej ochrony w sposób jasny i zwięzły oraz nie są poparte w całości opisem, może prowadzić to do postawienia zarzutu niejednoznacznego zakresu żądanej ochrony, a w rezultacie do odmowy udzielenia patentu (PW 2023: 40–41).

⁶ W *Poradniku wynalazcy* czytamy: „W związku z poważnym znaczeniem prawnym formalnego kształtu dokumentacji zgłoszeniowej ustawodawca przewidział silne środki pozwalające na wyegzekwowanie tych wymagań. Zgłaszający powinien mieć świadomość, że niespełnienie wymagań co do formy dokumentacji oznacza najczęściej umorzenie postępowania i w efekcie niemożność uzyskania ochrony prawnej wynalazku” (PW 2023: 23–24).

Realizację podstawowej funkcji opisu patentowego, a zatem stwierdzenie udzielenia prawa ochronnego, ustawodawca uzależnił więc od przestrzegania zasad stylistycznych, wskazujących na dyrektywność (stanowienie prawa, regulowanie stosunków społecznych i relacji międzyludzkich) oraz precyzję i standaryzację, charakterystycznych dla stylu urzędowego.

Standaryzacja struktury i segmentacji opisu patentowego

Jedną z najważniejszych cech gatunków urzędowych jest wysoki stopień standaryzacji tekstu. W przypadku opisu patentowego jest on szczególnie ważny. Dokument ma bowiem ściśle określoną strukturę, specyficzny sposób segmentacji oraz oznaczania poszczególnych elementów dokumentu przy pomocy cyfrowych i literowo-cyfrowych kodów identyfikujących.

Struktura opisu patentowego obejmuje zasadniczo cztery części: obligatoryjnie – (1) stronę tytułową, (2) opis wynalazku, (3) zastrzeżenia patentowe, oraz fakultatywnie – (4) rysunki. Za elementy jądrowe, najistotniejsze z perspektywy intencji tekstu, a więc wskazania zakresu ochrony prawa wyłącznego, uznać należy opis wynalazku i zastrzeżenia patentowe. Pozostają one w ścisłym związku tematycznym i semantycznym. Ich kompozycja, treść i logika wzajemnie się warunkują.

Strona tytułowa opisu patentowego dotychczas⁷ dzielona była na pięć segmentów za pomocą pionowych i poziomych linii. Segment pierwszy znajduje się na górze strony i obejmuje symbol graficzny – obecnie logotyp UP RP, wcześniej wizerunek orła w koronie okolonego nazwami Rzeczpospolita Polska i Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, oraz elementy oznaczone cyfrowymi kodami identyfikującymi umieszczonymi w nawiasach okrągłych: (11) numer patentu, dodatkowego prawa ochronnego lub patentu europejskiego, (12) nazwa gatunkowa dokumentu – opis patentowy, (13) rodzaj dokumentu oznaczany kodem cyfrowo-literowym, który w przypadku patentu przyjmuje postać B1, (19) identyfikator urzędu publikującego dokument, który dla UP RP ma postać PL, (21) numer zgłoszenia, (22) data zgłoszenia, (51) symbol Międzynarodowej Klasyfikacji Patentowej, w skrócie

⁷ Zmiana w segmentacji strony tytułowej opisów patentowych dokonała się na przełomie 2022 i 2023 r. We wcześniejszych dokumentach tytuł wynalazku wyodrębniano jako oddzielny segment. Nieznacznie zmodyfikowano także sposób oznaczania poszczególnych elementów dokumentu cyfrowymi kodami identyfikującymi, które dostosowano do normy WIPO ST.9., a więc standardów wyznaczanych przez Światową Organizację Własności Intelektualnej (ang. World Intellectual Property Organization). Zmiany objęły także wybór graficznego symbolu znajdującego się w lewym górnym rogu strony tytułowej. Do końca 2022 r. był to wizerunek orła białego w koronie, tożsamego ze znajdującym się w godle państwa. Od początku 2023 r. symbol ten zmieniono na logotyp UP RP.

MKP (lub w języku angielskim Int.Cl.). W opisach publikowanych do końca 2022 r. odrębny segment zajmował tytuł wynalazku opatrzony kodem (54). Segmenty trzeci i czwarty tworzyły dwie kolumny, w lewej oznaczano (43) datę publikacji zgłoszenia oraz (45) datę publikacji o udzieleniu patentu, w prawej (73) uprawnionego z patentu, (72) twórcę wynalazku oraz (74) pełnomocnika, zwykle rzecznika patentowego. Segment piąty, a więc dół arkusza, pozostaje pusty, a na jego wysokości na marginesie zamieszcza się pismem o orientacji pionowej kod złożony z trzech elementów: identyfikatora urzędu, numeru patentu oraz rodzaju dokumentu, np. PL 241913 B1.

Stosownie kodów oraz ściśle określonego układu segmentów w obrębie strony tytułowej ma na celu uproszczenie i usprawnienie obiegu dokumentów, ale przede wszystkim ujednolicenie rejestru opisów patentowych, co w przypadku dokumentacji urzędowej jest szczególnie ważne. Tym samym celom służy stosowanie skrótów, np. rzecz. pat. – rzecznik patentowy, WUP – „Wiadomości Urzędu Patentowego”.

Ściśle określona jest także struktura opisu wynalazku, jednej z zasadniczych części dokumentu. Po nazwie **opis wynalazku** powinny pojawić się kolejno w układzie akapitowym: określenie dziedziny techniki, opis stanu techniki, wskazanie problemu technicznego do rozwiązania, ujawnienie wynalazku, wskazanie ewentualnych korzystnych skutków wynalazku, objaśnienie figur rysunku, przykład realizacji bądź stosowania wynalazku, wskazanie możliwości przemysłowego stosowania wynalazku (PW 2023: 31). Należy jednak podkreślić, że pomimo tak wysokiego stopnia konwencjonalizacji tekstu ustawodawca przewidział możliwość zmiany kolejności części opisu wynalazku, „o ile pozwoli to na bardziej jednoznaczne przedstawienie przedmiotu wynalazku, umożliwiające lepsze zrozumienie jego istoty” (PW 2023: 31). Wskazówka ta dowodzi, że zasada jednoznaczności i precyzji jest dla odbiorcy zinstytucjonalizowanego (w tym przypadku Urzędu Patentowego RP) istotniejsza niż zasada standaryzacji tekstu.

Standaryzacja tekstu typowa dla stylu urzędowego ujawnia się także w nakazie zredagowania najważniejszej części dokumentu – **zastrzeżeń patentowych** – w punktach i ponumerowania ich cyframi arabskimi. Liczba zastrzeżeń i ich układ powinny pozostawać w ścisłym związku z istotą wynalazku (PW 2023: 31).

Ostatnim segmentem opisu patentowego mogą być **rysunki** przedstawiające wynalazek. Mają to być rysunki techniczne z oznaczeniami cyfrowymi wyjaśnionymi wcześniej w opisie wynalazku. Są nieobowiązkowym elementem dokumentu, ich wprowadzenie zależy od tego, czy są potrzebne lub pomocne w ujawnieniu istoty wynalazku. Jeśli materiał ilustracyjny w postaci rysunków uznaje się za niezbędny z perspektywy sposobu przedstawienia i ujęcia, należałoby uznać go za integralny element opisu wynalazku.

Tytuł wynalazku – zwięźłość i/czy precyzja?

Tytuł wynalazku znajduje się na pierwszej stronie opisu patentowego w odrębnym segmencie i poprzedzony jest kodem liczbowym (54). Jego forma językowa powinna ściśle odpowiadać jednej z czterech przewidzianych prawem kategorii wynalazku: „wytwór zdeterminowany przestrzennie, wytwór bezpostaciowy, sposób postępowania, zastosowanie” (PW 2023: 44). Tytuł pełni zatem funkcję opisową, a zasadą postulowaną przez ustawodawcę przy jego redagowaniu jest jak największa precyzyjność i zwięźłość (por. wcześniej cytowany PW 2023: 32).

Dla wynalazków z kategorii wytworów tytuł przyjmuje postać mniej lub bardziej rozbudowanej frazy nominalnej, np. *Stojak obrotowy* (PL 244242 B1), *But klimatyzowany* (PL 237145 B1), *Elektroniczny notatnik brajlowski* (PL 202516 B1), *Zabawka dla prosiąt i warchlaków* (PL 234773 B1). Zaleca się, aby tytuły wynalazków w tej kategorii budować zgodnie ze schematem: rzeczownik + przymiotnik w taki sposób, by rzeczownik wskazywał ogólną kategorię wytworów o podobnym przeznaczeniu (np. *silnik*), a przymiotnik zawężał nazwę wynalazku przez wskazanie sposobu działania lub elementów struktury (np. *silnik spalinowy*) (PW 2023: 32).

W tytułach używa się także rzeczowników ogólnych takich jak: *urządzenie*, *przrządk*, *narzędzie*, *układ* i przyjmują one wtedy postać: *Urządzenie do/Przrządk do/Narzędzie do/Układ do* + rzeczownik lub rzeczownik odczasownikowy, np.: *Przrządk do wykonywania zabiegów medycznych oraz telemanipulator do wykonywania zabiegów medycznych* (PL 217349 B1), *Urządzenie do wytwarzania książek w oprawie twardej* (PL 217632 B1), *Układ do komunikowania się osób głuchoniemych z osobami słyszącymi* (PL 215208 B1).

Dla wynalazków z kategorii sposobu postępowania tytuł najczęściej przyjmuje postać: rzeczownik *sposób* + rzeczownik odczasownikowy lub rzeczownik, np. *Sposób sortowania odpadów przemysłowych metalicznych* (PL 241961 B1), *Sposób korekcji mowy nurka* (PL 206335 B1), *Sposób autentykacji kawy* (PL 220057 B1).

Niekiedy wynalazek obejmuje dwie kategorie i wtedy tytuł może występować w kilku wersjach: (1) *sposób* + rzeczownik/rzeczownik odczasownikowy oraz *urządzenie (do)* lub nazwa urządzenia + rzeczownik/rzeczownik odczasownikowy, np. *Sposób pomiaru chropowatości powierzchni oraz urządzenie do pomiaru chropowatości powierzchni* (PL 191356 B1), lub (2) w wersji uproszczonej: *sposób i urządzenie* (lub inna nazwa ogólna) *do*, np. *Sposób i układ do oczyszczania powietrza w systemach klimatyzacyjnych* (PL 232388 B1), lub w odwrotnej kolejności: (3) nazwa urządzenia i *sposób* + rzeczownik/rzeczownik odczasownikowy, np.: *Papier o właściwościach biobójczych oraz sposób jego wytwarzania* (PL 223760 B1).

Tytuły wynalazków, pełniąc ściśle opisową funkcję, dowodzą, że zasady zwięzłości i precyzyjności niekiedy nie idą w parze. Tytuł może być bardzo zwięzły, ale mało precyzyjny (np. *Stojak obrotowy*, PL 244242 B1), lub odwrotnie – może być bardzo precyzyjny, ale niezbyt zwięzły (np. *But złożony z buta zewnętrznego oraz z umieszczonego wewnątrz niego wodoszczelnego buta wewnętrznego oraz sposób wytwarzania wodoszczelnego buta wewnętrznego*, PL 195281 B1).

Leksykalne i gramatyczne wykładniki stylu w opisie wynalazku i zastrzeżeniach patentowych

Dwie zasadnicze części opisu patentowego – opis wynalazku oraz zastrzeżenia patentowe realizowane są w językach specjalistycznych poszczególnych dziedzin techniki. W zasobie leksykalnym wyraźnie dominują terminy, które S. Gajda uznawał za „najbardziej charakterystyczne wykładniki stylu naukowego” (Gajda 1993: 175). Dla wszystkich terminów używanych w dokumencie można wyróżnić trzy zasadnicze grupy: (1) terminy specjalistyczne ściśle związane z dziedziną techniki właściwą dla wynalazku, np.: *laser półprzewodnikowy, światło monochromatyczne, emiter promieniowania ultrafioletowego, środek fotokatalityczny, lotne związki organiczne, atomizacja elektrostatyczna, chów ściółkowy/bezściółkowy, stres odsadzeniowy, substancje antycholinergiczne, estry kwasu benzilowego skopiny, pomostowanie aortalno-wieńcowe* itp.; (2) terminy z zakresu prawa własności przemysłowej, przede wszystkim przez przywoływanie innych dokumentów w opisie stanu techniki: *opis patentowy, zgłoszenie patentowe, wzór użytkowy*; (3) terminy dotyczące rysunku technicznego, np. *widok perspektywiczny, figury rysunku, rzut z góry* itp. Niekiedy terminy specjalistyczne przywoływane są w języku łacińskim lub angielskim, np. *mikroorganizmy z rodzajów Botrytis, Colletotrichum, Phytophthora i Verticillium; COPD (chronic obstructive pulmonary disease = przewlekłe czopujące schorzenia płuc); mowa helowa (ang. helium speech)*.

Znaczną część zasobu leksykalnego stanowi słownictwo techniczne, przede wszystkim nazwy urządzeń lub ich części, np.: *radiator, detektor, klimatyzator, wentylator osiowy, palmtop, czytnik, skaner, wał obrotowy, moduł sterujący, pierścień, mostek, nakładka, ogniwo Peltiera* itp.

Charakterystyczne jest także nagromadzenie abstrakcyjnych rzeczowników odczasownikowych, np.:

- (1) *Przedmiotem wynalazku jest układ do komunikowania się osób głuchoniemych z osobami słyszącymi, znajdujący zastosowanie do wspomagania wzajemnej komunikacji między tymi osobami [...]* (nr opisu: PL 215 208 B1);

(2) [...] narzędzie według wynalazku umożliwia niepełnosprawnym, posiadającym jeden sprawny palec dłoni, na wykonywanie wielu czynności, np. pisanie, spożywanie posiłków, krojenie, posługiwanie się śrubokrętem, malowanie, rysowanie, szczotkowanie [...] (PL 216 792 B1);

(3) Osoby niewidome, coraz częściej używają elektronicznych notatników do zapisywania, gromadzenia i odsłuchiwania informacji (PL 202 516 B1).

Specyficzna dla języka dokumentu jest także formuliczność. Twórcy opisów patentowych stosują formuły, stałe połączenia wyrazowe w powtarzalnych częściach opisu wynalazku i zastrzeżeń patentowych. Są one również wskazywane w normach publikowanych przez UP RP. Najbardziej charakterystyczne są: (a) formuła inicjalna opisu wynalazku, która może przybrać jedną z dwóch postaci – *Przedmiotem wynalazku jest.../Wynalazek dotyczy...* oraz (b) formuła zastrzeżeń patentowych, wskazująca na te cechy wynalazku, na które udzielono ochrony – *znamienny tym, że...*, z perspektywy prawa patentowego uznawana za najważniejszą w całym dokumencie. Jej bazą jest przymiotnik *znamienny* oznaczający ‘właściwy danej osobie lub rzeczy i przez to ją wyróżniający’ i kwalifikowany jako wyraz książkowy, a połączenia wyrazowe z przymiotnikiem *znamienny* notowane w polszczyźnie to np. *znamienna cecha/objaw/skutki*, fakultatywnie także *znamienny dla kogoś/czegoś* (WSJP PAN)⁸. Formuła *znamienny tym, że...*, a więc z operatorem *tym*, po którym powinien wystąpić przysłówka lub przymiotnik, specyficzna dla zastrzeżeń patentowych, nie występuje w języku nigdzie poza dokumentacją patentową.

Za formuły uznać należy także wszystkie stałe połączenia wyrazowe występujące na stronie tytułowej opisu patentowego po cyfrowym kodzie identyfikującym, m.in.: *numer zgłoszenia, data zgłoszenia, zgłoszenie ogłoszono, o udzieleniu patentu ogłoszono, uprawniony z patentu, twórca(y) wynalazku*.

Zauważalna jest także tendencja do skracania wyrazów stale powtarzających się w dokumencie, zarówno na stronie tytułowej, jak i w treści opisu wynalazku i zastrzeżeniach patentowych, np.: *rzecz. pat.* – *rzecznik patentowy*, *zastrz.* – *zastrzeżenie*, *fig.* – *figura rysunku*.

Gramatykę opisu patentowego cechuje bardzo duża selekcja środków językowych. W tekstach wykorzystuje się wybrane kategorie gramatyczne. Wyrażna jest absolutna dominacja trybu oznajmującego. W przeważającej mierze używa się czasu teraźniejszego, rzadko przeszłego. Ze względu na przedmiot opisu (wynalazek) i sposób ujęcia (opis), dokument ma charakter bezosobowy. W zakresie składni dominują bardzo długie i rozbudowane

⁸ Źródło: <https://wsjp.pl/haslo/podglad/53991/znamienny/5159048/charakterystyczny> (dostęp 20.10.2024).

struktury zdań złożonych. Wybiórczość środków gramatycznych i specyfikę ich wykorzystania niech zilustruje jeden, ale znamienny przykład:

Układ, według wynalazku, wyposażony w kamerę wizyjną mikrofon oraz co najmniej jeden monitor i klawiaturę, a także elektroniczny układ przetwarzania oraz odpowiednie bazy danych charakteryzuje się tym, że zawiera dwa tory komunikacji, odpowiednio pierwszy tor do komunikowania się osoby głuchoniemej z osobą słyszącą i drugi tor do komunikowania się osoby słyszącej z osobą głuchoniemą a pierwszy tor komunikacji zawiera klawiaturę i /lub kamerę video, przy czym klawiatura bezpośrednio, a kamera video poprzez blok rozpoznawania gestów połączone są z oddzielnymi wejściami bloku translacji gramatycznej, którego wyjście połączone jest poprzez blok wizualizacji opisów tekstowych z monitorem osoby słyszącej, a wyjście bloku wizualizacji opisów tekstowych połączone jest również poprzez syntezator mowy z głośnikiem osoby słyszącej (PL 215 208 B1).

Powyższe zdanie dobitnie świadczy o przedmiotowej perspektywie prezentowania rzeczywistości w opisie patentowym i jej depersonalizacji. Zarówno wymieniony w dokumencie z imienia i nazwiska twórca wynalazku, jak i jego potencjalny użytkownik w tekście pozostają całkowicie niewidoczni.

W opisach patentowych wysoki jest także stopień redundancji, która prowadzi do częstych usterek językowych i stylistycznych, np.:

(1) Do leczenia schorzeń przewlekłych często pożądaną jest stosowanie środków leczniczych o dłuższym okresie trwania działania. W ten sposób zazwyczaj zapewnia się, że stężenie substancji czynnej w organizmie potrzebne do uzyskania efektu terapeutycznego utrzymuje się przez dłuższy okres czasu bez konieczności zbyt częstego powtarzania podawania środka leczniczego. Aplikowanie substancji czynnej w większych odstępach czasowych przyczynia się poza tym w dużym stopniu do lepszego samopoczucia pacjenta. Szczególnie pożądaną jest sporządzanie środka leczniczego, który terapeutycznie skutecznie można podawać jednorazowo w ciągu dnia (dawka jednorazowa) (PL 208 132 B1);

(2) Wynalazek dotyczy nośnika informacji, takiego jak papier, przeznaczony do stosunkowo częstej manipulacji, na przykład banknotu. Dokładniej, wynalazek dotyczy nośnika informacji papieru, który wykazuje właściwości biobójcze, a także sposobu jego wytwarzania (PL 223 760 B1).

Ze względu na urzędowy charakter dokumentu i nadrzędną zasadę jednoznaczności zaleca się unikania słownictwa potocznego, fantazyjnego, nazw własnych lub nazw handlowych (chyba że jest to konieczne z perspektywy budowy lub sposobu działania wynalazku), ale także wyrazów wartościujących, podkreślających zalety czy estetykę wynalazku lub dyskredytujących

wcześniej znane wynalazki. Ze względu na precyzję języka nie zaleca się również używania wyrazów nieokreślonych np.: *około*, w *przybliżeniu*, *duży*, *mały*, *szeroki*, *silny*, *może być* itp. Opis nie może także zawierać „treści sprzecznych z porządkiem publicznym lub z dobrymi obyczajami” (PW 2023: 31–51).

Metatekstualność opisu patentowego

Istotnym wykładnikiem stylu naukowego w opisie patentowym jest także jego intertekstualność, a ściślej – metatekstualność pojmowana zgodnie z semiologicznym ujęciem Gérarda Genette’a, które przybliżył Michał Głowiński (1986: 79–82). Z metatekstualnością mamy do czynienia, „gdy w jednym tekście pojawiają się komentarze dotyczące tekstu innego, jest to więc relacja ze swej struktury krytyczna” (Głowiński 1986: 80).

W opisie wynalazku, a ściślej w części poświęconej opisowi stanu techniki, twórca musi wskazać znane już rozwiązania identycznego lub podobnego problemu, wywołujące zbliżone efekty. Najczęściej polega to na przywołaniu innych opisów zgłoszeniowych i patentowych (niekiedy także opisów wzorów użytkowych) z różnych krajów, a także rozwiązań znanych z literatury fachowej i innych dowodów stosowania pokrewnych wynalazków (PW 2023: 67). Odwołania te stanowią jedynie krótki komentarz do cytowanych źródeł, nie dopuszcza się w nich negatywnej oceny znanych rozwiązań. Możliwa jest tylko „rzeczowa analiza porównawcza” (PW 2023: 35). Sposób przywoływania dokumentacji patentowej może przybrać różną postać, ale najczęściej zbliżony jest do przykładu:

(1) *Z literatury patentowej znanych jest szereg rozwiązań dotyczących postępowania z odpadami przemysłowymi i komunalnymi. Zwyczajowo odpady są sortowane i poddawane obróbce mechanicznej.*

W opisie PL191440 B1 opisano urządzenie do neutralizacji odpadów zaopatrzone w dozownik odpadów, dozownik spoiwa, mieszarkę i pompę końcowego mieszania, jednak opis ten nie obejmuje procesu sortowania odpadów.

W opisie PL 196075 B1 zaprezentowano sposób zagospodarowania odpadów przemysłowych zawierających substancje ropopochodne przez ich mechaniczną obróbkę i unieszkodliwienie w piecu cementowym (PL 241961 B1).

W opisie stanu techniki można więc dostrzec podobieństwo do typowego dla tekstów naukowych stanu badań. Celem obydwu jest wykazanie się znajomością literatury oraz aktualnych ustaleń, a także krytyczne ustosunkowanie się do proponowanych rozstrzygnięć badawczych i naukowych.

Kody naukowe w opisie patentowym: języki formalne i kody ikoniczne

Ostatnim z sygnałów stylu naukowego w opisie patentowym, na który należy zwrócić uwagę ze względu na jego bardzo wysoką rangę komunikacyjną, jest stosowanie języków formalnych oraz kodów ikonicznych.

Języki formalne, wtórne do języka naturalnego, charakterystyczne m.in. dla matematyki, fizyki czy chemii, stosuje się „dla wyrażenia w ścisłych symbolach pojęć, ale również związków logicznych”, a ich użyteczność wynika głównie ze ścisłości i zwięzłości (Gajda 1982: 102–103). S. Gajda zwrócił uwagę, że dokładność wyrazu w językach formalnych wynika z możliwości rozdzielenia składni i semantyki symbolu, czego nie da się uczynić w przypadku słowa – znaku języka naturalnego. Autor pisał:

Symbol oznacza, słowo znaczy. Ścisłość znaczenia symbolu polega na tym, że z wielu znaczeń pojęcia wybiera się tylko jedno, przy czym można je uprościć i idealizować tak, iż stanie się obiektem – konstruktem. Sprzyja to nie tylko ujawnianiu istoty odbijanych przez pojęcia obiektów, ale również w jej przedstawianiu w tzw. czystej postaci, w oderwaniu od wszystkiego, co nieistotne. Pozwala to na takie przejście od abstrakcyjnego do konkretnego, przy którym operowanie abstrakcyjnymi pojęciami zmienia się na operacje z symbolami [...] (Gajda 1982: 103).

W opisie patentowym dziedzinowy język formalny wykorzystywany jest do wyjaśnienia istoty wynalazku przez scharakteryzowanie jego właściwości fizycznych i chemicznych. Bardzo często opis wynalazku uwzględnia dane wyrażone w liczbach, a także symbolach jednostek miar, wzorach chemicznych lub matematycznych, np.:

(1) [...] Dodatkowo aby wyrównać różnice w amplitudzie znormalizowanej obwiedni, która może być znacząco różna dla różnych samogłosek zależnie od tego z jaką siłą każda z nich była wypowiedziana dzieli się całą obwiednię przez nią samą, powiększoną o K otrzymując nową skorygowaną obwiednię.

$$S_K(n) = \frac{S(n)}{S(n) + K}$$

Następnie wyznacza się dwa poziomy odniesienia T_1 oraz T_2 , gdzie T_1 oraz T_2 są równe odpowiednio 0.3 oraz 0.6 wartości maksymalnej $S_K(n)$ (PL 206 335 B1).

Niekiedy dane liczbowe ujmuje się w tabele i wykresy, często przywołuje się także wartości procentowe.

Symbole liczbowe odnoszą się także do poszczególnych części wynalazku pokazanych na rysunku technicznym, który stanowi przykład abstrakcyjnego kodu ikonicznego złożonego z różnych elementów znakowych i reguł

ich stosowania (Gajda 1982: 104). S. Gajda rysunkowi przypisywał funkcję zastępowania obiektu przez wywoływanie tych samych wyobrażeń i myśli (pojęć), które wywołuje obiekt. Tworzenie i recepcja rysunku obejmuje zatem dwa aspekty: obrazowy (wygląd obiektu) i pojęciowy (kategoria w systemie wiedzy technicznej) (Gajda 1982: 105).

W opisie patentowym, jak już wspomniano, rysunek stanowi element fakultatywny, pojawiający się w celu zwiększenia precyzji w ujawnieniu istoty wynalazku. Normy przygotowania rysunków zostały także szczegółowo opisane w *Poradniku wynalazcy*. Nie powinny one zawierać tekstu, z wyjątkiem pojedynczych wyrazów, takich jak: *woda, para, otwarte, zamknięte, przekrój A-B* – gdy są one niezbędne dla właściwego rozumienia rysunku (PW 2023: 51–54).

Podsumowanie

Uwzględniając przeanalizowane elementy opisu patentowego, uznać należy, że są w nim realizowane wartości stylu naukowego, które uzyskują typowe dla tekstów naukowych eksponenty. Jednak ze względu na cel i funkcje opis patentowy jest gatunkiem użytkowym, funkcjonującym właściwie tylko w komunikacji wynalazców i Urzędu Patentowego. To podwójne uwikłanie determinuje strukturę i segmentację tekstu oraz jego semiotyczny, językowy i pozajęzykowy kształt.

Opis patentowy jest świadectwem obiektywizmu poznawczego, w którym świat można empirycznie badać i charakteryzować, a także zmieniać dzięki zasadom logiki. Przedmiotowa perspektywa postrzegania zdecydowanie dominuje nad podmiotową, dlatego przyjmuje się w nim bezosobowy punkt widzenia, pozbawiony nieprecyzyjnych ocen subiektywnych i emocjonalności. Nad intencją rozwijania nauki w sensie praktycznym dominuje intencja pragmatyczna, a więc uzyskanie i precyzyjne wyznaczenie zakresu ochrony prawa wyłącznego. Zasady stylistyczne postulowane w normach tworzenia opisów wynalazków i zastrzeżeń patentowych (jednoznaczność, precyzja, jasność, zwięzłość) nie zawsze są respektowane, co wynika z obrazowego sposobu ujęcia. Bardzo duża ilość danych, szczegółowość opisu, włączanie dziedzinowych języków formalnych, które wymagają rozwinięcia w języku naturalnym, prowadzi w konsekwencji do wyboru pomiędzy precyzyjnością a zwięzłością. Skutkuje także wysokim stopniem redundancji językowej i informacyjnej.

Wykładniki stylu w opisie patentowym również charakterystyczne są dla dyskursu naukowego. W leksyce dominują terminy i słownictwo techniczne. Charakterystyczne jest posługiwanie się specyficznymi tylko dla tego gatunku formułami oraz dążenie do skrótowości i upraszczania tekstu.

Zauważalna jest wybiórczość w zakresie środków gramatycznych i tendencja do tworzenia bardzo długich, niekomunikatywnych zdań. Dla uzyskania precyzji w opisie wynalazcy sięgają także po symboliczne języki formalne oraz kod ikoniczny. Tekst opisu wynalazku oraz rysunek pozostają ze sobą w relacji ścisłej zależności, żaden z nich nie jest w pełni autonomiczny.

Można więc opis patentowy zaklasyfikować – jak czynił to S. Gajda (1982, 1993) – jako gatunek naukowy, jednak o bardzo specyficznym i złożonym kształcie ze względu na pragmatyczne uwikłania. Z uwagi na jego praktyczną funkcję i zakładane cele komunikacyjne należy widzieć w nim przykład urzędowego tekstu użytkowego o swoistych cechach stylistycznych. Posługując się wypracowanym przez M. Wojtak aparatem pojęciowym służącym do charakterystyki gatunków, możemy stwierdzić, że w przypadku opisu patentowego mamy do czynienia z tekstem, w którym normy gatunkowe wynikają ściśle z uregulowań prawnych, a wzorzec gatunkowy ma status wzorca normatywnego (por. Wojtak 2004: 133, 2004–2005: 166–167). Umiejętność redagowania opisu patentowego zakłada wzorcową kompetencję wyspecjalizowaną nadawcy (por. Wojtak 1999: 115). Typowa dla tekstów urzędowych supremacja wzorców kanonicznych (por. Wojtak 2004: 136) rzutuje także na realizację wzorca w opisie patentowym, choć dopuszczalne są w jego przypadku alternacje jakościowe i ilościowe. Status komunikacyjny opisu patentowego również jest skomplikowany, ponieważ jako tekst o doniosłości indywidualnej zostaje włączony w rozbudowywany wciąż przez wynalazców korpus tekstów, z którymi współtworzy spektrum wypowiedzi opisujących obecny stan techniki.

Rozwiązanie skrótów

PW – *Poradnik wynalazcy. Procedury zgłoszeniowe w systemie krajowym, europejskim i międzynarodowym*, red. Zespół Ekspertów Urzędu Patentowego RP, Warszawa 2023, <http://surl.li/yvkoa> (dostęp 13.10.2024).

pwp – prawo własności przemysłowej

UP/UP RP – Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej

WSJP PAN – *Wielki słownik języka polskiego PAN*, red. nauk. P. Źmigrodzki, <https://wsjp.pl/> (dostęp 20.10.2024).

Źródła

e-Wyszukiwarka UP – <https://ewyszukiwarka.pue.uprp.gov.pl/search/simple-search?lng=pl> (dostęp 13.10.2024).

Opisy patentowe (Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej): PL 221 071 B1, PL 223 595 B1, PL 234 773 B1, PL 241961 B1, PL 241 913 B1, PL 245769 B1, PL 202 516 B1, PL 220 057 B1, PL 237 145 B1, PL 195 281 B1, PL 217 762 B1, PL 210 608 B1, PL

244242 B1, PL 223 760 B1, PL 217 632 B1, PL 206 335 B1, PL 217 349 B1, PL 221 071 B1, PL 216 792 B1, PL 208 132 B1, PL 215 208 B1, PL 232 388 B1, PL 191 356 B1.

Słownik terminów UP – <https://uprp.gov.pl/pl/slownik-terminow> (dostęp 13.10.2024).

Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej – <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20010490508/U/D20010508Lj.pdf> (dostęp 13.10.2024).

Bibliografia

- Bartmiński J., Niebrzegowska-Bartmińska S., 2009, *Tekstologia*, Warszawa.
- Gajda S., 1982, *Podstawy badań stylistycznych nad językiem naukowym*, Warszawa.
- Gajda S., 1993, *Styl naukowy*, [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t. 2: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wrocław, s. 173–189.
- Gajda S., 2004, *Język administracyjno-prawny w perspektywie językoznawczej i prawniczej*, [w:] *Język – Prawo – Społeczeństwo*, red. E. Malinowska, Opole, s. 19–31.
- Gajos M., 2000, *Opis patentowy jako źródło informacji*, Katowice.
- Głowiński M., 1986, O intertekstualności, „Pamiętnik Literacki” LXXVII(4), s. 75–100, <http://surl.li/ttdsth> (dostęp 17.10.2024).
- Malinowska E., 2001, *Wypowiedzi administracyjne. Struktura i pragmatyka*, Opole.
- Malinowska E., 2004, *Wzorce wypowiedzi urzędowych a ich realizacja*, [w:] *Język – Prawo – Społeczeństwo*, red. E. Malinowska, Opole, s. 143–150.
- Malinowska E., 2009, *Polszczyzna urzędowa i jej warianty*, „Stylistyka” XVIII, s. 55–64.
- Malinowska E., 2013, *Styl urzędowy – jego status, właściwości i gatunki*, „Medialingwistyka” I, s. 270–280, <https://medialing.ru/vypusk-2013-1/> (dostęp 14.10.2024).
- Wilkoń A., 1987, *Typologia odmian językowych współczesnej polszczyzny*, Katowice.
- Wojtak M., 1990, *Z problematyki opisu stylu tekstów użytkowych na podstawie analizy ogłoszeń matrymonialnych*, „Poradnik Językowy” II, s. 79–87.
- Wojtak M., 1993, *Styl urzędowy*, [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t. 2: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wrocław, s. 147–162.
- Wojtak M., 1999, *Polityka językowa w administracyjno-prawnej sferze komunikacyjnej*, [w:] *Polska polityka językowa na przełomie tysiącleci*, red. J. Mazur, Lublin, s. 113–123.
- Wojtak M., 2004, *Gatunki urzędowe na tle innych typów piśmiennictwa użytkowego – zarys problematyki*, [w:] *Język – Prawo – Społeczeństwo*, red. E. Malinowska, Opole, s. 131–141.
- Wojtak M., 2004–2005, *Genologia tekstów użytkowych*, „Postscriptum” II–I(48–49), s. 156–171.
- Wojtak M., 2019, *Wprowadzenie do genologii*, Lublin.

Streszczenie

Artykuł prezentuje cechy stylistyczne i gatunkowe opisu patentowego. Ten słabo rozpoznany gatunek użytkowy ze względu na parametry pragmatyczne wypowiedzi

należy uznać za wysoko zestandaryzowany tekst urzędowy. Jednak ze względu na wartości i eksponenty językowe i przyjęzykowe widzieć można w nim specyficzny tekst naukowy, ściśle powiązany z praktycznym zastosowaniem wiedzy w dziedzinie techniki. W artykule przypomniano najważniejsze ustalenia dotyczące stylu urzędowego i naukowego, zaprezentowano najistotniejsze informacje o samym opisie patentowym i dokonano analizy jego wybranych, najważniejszych elementów, by przywrócić się bliżej stylistycznemu uwikłaniu gatunku.

Patent description – a genre of functional text between the official and scientific style

Abstract

This article presents the stylistic and genre features of the patent description. This poorly recognised functional genre, due to the pragmatic parameters of the text, should be considered as a highly standardised official genre. However, due to its linguistic and receptive values and exponents, it can be seen as a specific scientific text, closely linked to the practical application of knowledge in the field of technology. The article recalls the most important findings on the official and scientific style, presents the most relevant information on the patent description itself and analyses its selected, most important elements to take a closer look at the stylistic entanglement of the genre.

Słowa kluczowe: opis patentowy, styl urzędowy, styl naukowy

Keywords: patent description, official style, scientific style